

I. ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ РІЗНИХ ГРУП НАСЕЛЕННЯ

ОСОБЛИВОСТІ ПРОГРАМНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІЗКУЛЬТУРНО-ОЗДОРОВЧОЇ РОБОТИ В ДОШКІЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ РОСІЇ

Пангелова Наталія

ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»

Анотація

В статті освітлені особливості та характерні риси образотвірних програм дошкільних закладів Росії в області фізичної культури.

Annotation

The article outlines the peculiarities and some features of educational programmes of pre – school establishments of Russia in the sphere of physical culture.

Постановка проблеми. Однією з найважливіших характеристик соціально-економічного, морального і культурного розвитку суспільства є здоров'я населення країни. Однак в Україні сьогодні спостерігається зниження «здоров'я нації» як інтегративного показника фізичного, психічного і соціального здоров'я громадян. Особливе занепокоєння викликає погіршення стану здоров'я дітей дошкільного віку, оскільки у цей віковий період закладається фундамент майбутнього фізичного стану людини та основних рис її особистості. За даними Всесвітньої організації охорони здоров'я за останні десятиріччя в Україні погіршився стан здоров'я дошкільників. Саме тому, відповідно до Законів України «Про дошкільну освіту» (1998), «Про фізичну культуру і спорт» (1993) одним із пріоритетних напрямів освітнього процесу в дошкільних навчальних закладах є фізичне виховання дітей.

Вдосконалення фізичного виховання дошкільників у вітчизняній системі освіти, виведення його на світовий рівень має здійснюватись у контексті всебічної інтеграції України в міжнародну систему освіти та взаємообміну передовим досвідом. Без аналізу й використання досвіду інших держав сьогодні не може успішно розвиватись жодна країна. Широка обізнаність у сфері професійних зацікавлень є умовою конкурентоспроможності будь якого фахівця.

Вивчення досвіду фізкультурно-оздоровчої роботи у дошкільних закладах Росії, де широко використовуються інноваційні педагогічні технології, дозволить збагатити й удосконалити вітчизняну систему дошкільної освіти.

Дослідження виконується згідно зі «Зведеним планом науково-дослідної роботи у сфері фізичної культури і спорту на 2006-2010 рр.» Міністерство України у справах сім'ї, молоді і спорту у межах теми 3.2. «Основи фізичного виховання різних груп населення».

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання організації і методики фізичного виховання в зарубіжних країнах цікавлять багатьох сучасних фахівців (Е.С.Вільчковський [5]; С.І.Гуськов [4], Т.Ю. Круцевич [7]; В.І. Пасічник [9]).

Загальнонаукове і теоретичне значення мають дисертаційні дослідження вітчизняних і зарубіжних фахівців, що пов'язані з дослідженням стану фізичного виховання і спорту за кордоном: Іорданії (Аль Шаар Амер Алі [1]), Румунії (Г. Арделан [2]), США (О.Віндюк [6]), Великої Британії (І. Турчик [10]), Канади (А. Герцик [3]).

Впровадження інноваційних фізкультурно-оздоровчих систем в практику дошкільної освіти в Росії є одним з найуспішніших у Європі. Водночас проведений аналіз літературних джерел не виявив фундаментальних робіт науковців

України на тему фізичного виховання у системі дошкільної освіти в Росії, що й обумовлює актуальність дослідження.

Мета дослідження. Висвітлити особливості і характерні риси освітніх програм дошкільних закладів Росії з розділу «Фізична культура».

Результати дослідження. Освіта дошкільників у галузі фізичної культури у Росії складається з основної освіти і додаткових освітніх послуг.

Забезпечення основної освіти дошкільників у галузі фізичної культури є обов'язком дошкільної установи. Організація додаткових освітніх послуг з фізичного виховання дітей визначається можливостями дошкільного закладу і бажанням батьків [8].

Основна освіта дошкільників у галузі фізичної культури реалізується у відповідності з програмою, яка обрана дошкільним закладом. Програма, як правило, передбачає щоденне проведення фізкультурно-оздоровчих заходів (ранкова гімнастика, фізкультхвилинка на заняттях, рухливі ігри і вправи між заняттями і на прогулянці, вправи після денного сну), 2-3 фізкультурних заняття на тиждень, 1-2 фізкультурних дозвілля на місяць і 2-3 фізкультурних свята на рік.

У процесі фізичного вдосконалення дітей у сучасному російському дошкільному закладі значне місце займають додаткові освітні послуги і заняття з фізичної культури. Робота фізкультурних гуртків і секцій дозволяє дитині та її батькам обрати найбільш привабливий вид рухової активності.

Однак здійснення цієї діяльності не змінює режим роботи дошкільного закладу. При організації додаткових освітніх послуг у сфері фізичної культури враховується підготовленість педагога до занять з дітьми і складається програма занять. Програми додаткових занять побудовані з урахуванням програм основних занять фізичною культурою у дошкільному закладі.

Освітні програми, які використовуються у дошкільних закладах Росії з розділу «Фізична культура», поділяються на:

- комплексні;
- парціальні (оздоровчі, спеціалізовані);
- додаткової освіти.

Комплексні програми. До загальноосвітніх програм, які використовуються у дошкільних закладах Росії у теперішній час, перш за все необхідно віднести програми «Детство», «Радуга», «Истоки». У цих програмах у концентрованому вигляді знайшли своє втілення сучасні передові погляди на зміст і організацію дошкільного виховання, зокрема, – на місце і значення фізкультурно-оздоровчої роботи у навчальних закладах.

Зупинимось більш докладно на цих комплексних програмах.

Програма «Детство». Розроблена авторським колективом кафедри дошкільної педагогіки РДПУ ім. О.І. Герцена.

Автори програми, не заперечуючи значення фізкультурних занять у дошкільному закладі, не вважають їх провідною формою роботи. Кількість занять та їх тривалість програмою суворо регламентуються. Педагог сам визначає їх необхідність, зміст, спосіб організації і місце в режимі дня, виходячи із загальнодидактичних вимог до занять з дошкільниками і рівня їх розвитку. Разом з тим, у програмі відмічається, що не треба примушувати дитину до занять, оскільки у дитини можуть виникнути природний протест, негативні емоції.

До програми входять складні вправи. Зокрема, діти оволодівають елементами вертикального лазіння, акробатики (при наявності умов, які забезпечують безпеку їх виконання).

Програма «Радуга». Розроблена Інститутом загальної освіти Російської Федерації. Вона акцентує увагу педагога на взаємодії дорослого і дитини, в основу якої покладене піклування про фізич-

ний, психічний та емоційний стан дитини.

Автори вважають, що необхідно неухильно керуватись рекомендаціями щодо організації здорового способу життя дітей. Дитина повинна рухатись упродовж всього дня (2/3 тривалості активного періоду). Обов'язкові щоденні цілеспрямовані спеціально організовані заняття (класичні фізкультурні або музично-ритмічні). До прогулянки включаються заняття з фізичного виховання як складові частини.

Для успішної реалізації завдань з фізичного виховання автори програми пропонують складати на кожну дитину своєрідну картку – прогноз з характеристикою психоемоційного стану дитини, її фізичного розвитку і рухової активності. Складання такої картки потребує сумісної праці медичних працівників і педагогів груп, а також – батьків.

Програма «Истоки». Розроблена Центром «Дошкільне дитинство» О.В. Запорожця і визначена авторами як базисна програма розвитку дитини – дошкільника.

Програма спрямована на збагачення (ампліфікацію), а не на штучне прискорення (акселерацію) розвитку.

У програмі визначені базисні характеристики особистості. До них відносяться: компетентність, яка включає в себе результати розвитку всіх інших базових характеристик особистості; креативність і пов'язана з нею здібність до ініціативності; довільність і самостійність, яка є невід'ємною від свободи поведінки і відповідальності; самоусвідомлення особистості і здатність до самооцінки.

У розділі «Фізичний розвиток» розкриті основи фізичної культури дитини, виховання у неї потреби у фізичному самовдосконаленні, у рухах на базі почуття «м'язової радості».

У програмі вперше докладно визначені провідні напрями не тільки різнобічного розвитку

життєво-важливих рухових дій, навичок і вмінь, але й поєднаного з ним розвитку фізичних здібностей. Вони співвіднесені з певними віковими етапами, сенситивними періодами, а також – провідними видами діяльності.

Програма «Развитие». Розроблена творчим колективом під керівництвом проф. Л.О. Венгера. Особливість програми полягає у тому, що перш за все вона орієнтує педагогів навчати дітей способам отримання нових знань, умінь і навичок, а не просто їх засвоєнню. У даній програмі є розділ «Обдарована дитина».

Програма не містить розділ фізичного виховання, тому при організації занять фізичними вправами рекомендовано використовувати «Типову програму» або програму «Радуга». У 1998 році були опубліковані методичні рекомендації «Виховання здорової дитини» (автор М.Д. Маханьова), у яких автори програми «Розвиток представляють як «необхідний додаток до своєї програми».

У методичних рекомендаціях наданий приблизний розподіл занять для дітей різних вікових груп, який дозволяє сполучати їх з необхідними оздоровчими заходами. Автори програми «Развитие» пропонують всю роботу з фізичного виховання будувати з врахуванням фізичної підготовленості і наявних відхилень у стані здоров'я дитини.

Парціальні оздоровчі програми. До групи оздоровчих умовно виділені програми, які присвячені теоретичним і практичним аспектам оздоровчої роботи у дошкільному закладі. Програми «Здоровье» і «Здоровый дошкольник» у першу чергу спрямовані на розвиток витривалості за допомогою циклічних вправ, в основному – оздоровчого бігу. Програми акцентують увагу на необхідність реальної взаємодії медичних працівників і педагогів.

Програма «Здоровье» (керівник – В.Г. Алямовська). Це

комплексна система виховання дошкільників. Вона включає в себе чотири основних напрямки:

- забезпечення психологічної стійкості;
- охорона і зміцнення здоров'я дітей;
- духовне здоров'я;
- моральне здоров'я, залучення дитини до загальнолюдських цінностей.

Напрямок «Охорона і зміцнення здоров'я» – система фізичного виховання дітей. Він складається з декількох основних розділів:

- організація рухової діяльності;
- лікувально-профілактична робота, загартування;
- планування і організація фізкультурних заходів;
- діагностика фізичного розвитку;
- виховання потреб у здоровому способі життя;
- сумісна робота дитячого закладу і сім'ї з виховання здорової дитини.

Програма «Здоровый дошкольник» (автор – проф. Ю.Ф. Змановський). Вона має комплексний характер, однак її реалізація розрахована переважно на індивідуально-диференційований підхід. З цією метою для кожної дитини визначають вихідні параметри її фізичного розвитку, рухової підготовленості, об'єктивні і суб'єктивні «критерії» здоров'я, характеристику біоритмологічного профілю і соматотипу.

Основна відмінність програми полягає у переважанні циклічних, перш за все бігових вправ та їх комбінацій (біг, плавання, лижі та ін.) у всіх видах рухової активності для розвитку рухової витривалості.

Парціальні спеціалізовані програми. До спеціалізованих програм входять програми з фізичної культури, які адресовані професійним керівникам та інструкторам фізичного виховання дошкільних закладів. Найбільш популярною з них є програма «Старт».

Програма «Старт». Розроблена Л.В. Яковлевою, Р.А. Юдіною,

Л.К. Михайловою. Автори програми вважають, що багато років, засвоєння яких за іншими програмами починається у старшій групі, діти здатні засвоювати у більш ранньому віці, починаючи з трьох-чотирьох років.

На думку розробників програми, задатків, які існують у дитини від природи, необхідно розвивати як ключову у ланці інших фізичних здібностей. Це принциповий підхід у фізичному вихованні дошкільників, який пропонують автори програми. Для реалізації даного підходу необхідно виявити здібності кожної дитини у будь-якому спортивному русі або у певному виді спорту.

Програми додаткової освіти. У процесі фізичного вдосконалення дітей у сучасному дошкільному закладі значне місце займає фізична рекреація. Робота фізкультурних гуртків і секцій дозволяє дитині та її батькам обрати найбільш привабливий вид рухової активності. Програма додаткової освіти будуються з врахуванням програм основних занять.

«Са-Фі-Дансе». Це оздоровчо-розвивальна програма з танцювально-ігрової гімнастики. Розроблена вона Ж.І. Фіріловою та Є.Г. Сайкіною (Російський державний педагогічний університет ім. О.І. Герцена).

Структурна основа програми «Са-Фі-Дансе» представлена різними розділами, де основними є танцювально-ритмічна гімнастика, нетрадиційні види вправ і креативна гімнастика. Всі розділи програми об'єднує ігровий метод проведення занять. Так, до танцювально-ритмічної гімнастики входять розділи: ігро-ритміка, ігро-гімнастика та ігро-танок. Нетрадиційні види вправ представлені: ігро-пластикою, пальчиковою гімнастикою, ігровим самомасажем, музично-рухливими іграми та іграми – мандрівками. Розділ креативної гімнастики включає в себе: музично-творчі ігри та спеціальні завдання.

Метою програми «Са-Фі-Дансе» є сприяння всебічному розвитку особистості дошкільника засобами танцювально-ігрової гімнастики.

«Путешествие в Олимпию». Це програма олімпійської освіти дошкільників. Програма «Подорож в Олімпію» (автор – С.О. Філіпова) спрямована на ознайомлення старших дошкільників з доступними відомостями про історію олімпійських ігор античності та сучасності як досягнення загальнолюдської культури. Виходячи з цього, програма вирішує наступні завдання: створити у дітей уявлення про олімпійські ігри як мирне змагання, у якому беруть участь народи всього світу; ознайомити дошкільників з доступними відомостями з історії олімпійського руху; сприяти формуванню у дітей інтересу до занять фізичними вправами за допомогою морального та естетичного досвіду олімпізму.

Основні теоретичні відомості повідомляються на занятті в групі (один раз на місяць). Закріплення цих знань в сюжетній руховій діяльності організується керівником фізичного виховання на фізкультурних заняттях (раз на місяць). Тематичне фізкультурне дозвілля сприяє створенню у дошкільників уявлень щодо програми олімпійських змагань за допомогою сюжетної рухової діяльності. Закріплення знань, сформованих у дітей протягом року, планується на кінець року під час проведення олімпійського тижня, коли всі педагоги (вихователі, музичний керівник), проводять заняття з олімпійської тематики. Закінчується олімпійський тиждень театралізованим святом «Малі олімпійські ігри».

Висновки. Отже, збільшення психоемоційного та інтелектуаль-

ного навантаження дошкільників, з одного боку, і погіршення їх здоров'я, з іншого обумовили необхідність впровадження в освітній процес дошкільних закладів Росії разом з комплексними традиційними програмами також парціальних (оздоровчі, спеціалізовані) та додаткової освіти.

Разом з тим, все частіше використовуються так звані нетрадиційні програми. Автори пропонують «урізноманітнити» фізкультурні заняття включенням в них елементів різних оздоровчих систем. Найбільшою популярністю користуються хатха-йога, гімнастика ушу, психогімнастика. Нетрадиційні методики розвитку дитини можуть реалізовуватись у дошкільному закладі як додаткові освітні послуги, але тільки із згоди батьків і під контролем медичних працівників.

Таким чином, досвід програмного забезпечення дошкільної освіти Росії може бути корисним з позиції вдосконалення системи фізичного виховання дошкільників і України.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Аль Шаар Амер Алі. Обґрунтування шляхів вдосконалення керування фізичною культурою і спортом в Йорданії: Авт. дис. ... канд. наук з фіз. вих. і спорту / Аль Шаар Амер Алі. – Київ, 1998. – 17 с.
2. Арделеан Г.І. Реформування системи фізичного виховання школярів Румунії: Авт. дис. ... канд. наук з фіз. вих. і спорту / Г.І. Арделеан. – Луцьк, 2000. – 20 с.
3. Герцик А.М. Організаційно-методичні аспекти підготовки бакалаврів фізичної реабілітації в Канаді: Авт. дис. ... канд. наук з фіз. вих. і спорту / А.М. Герцик. – Львів, 2006. – 21 с.

4. Гуськов С.И. О программе физического воспитания «Америка – 2000» / С.И. Гуськов // Физическое воспитание и спорт в школах зарубежных стран. – М., 1995. – С. 3-10.
5. Вільчковський Е.С. Організація рухового режиму дітей 5-10 років у закладах освіти / Е.С. Вільчковський, Н.Ф. Денисенко. – Запоріжжя: Диво, 2006. – 228 с.
6. Віндюк О.В. Організаційно-методичні основи фізичного виховання дітей 5-7 років у спортивно-оздоровчих установах США // Дис. ... канд. наук з фіз. вих. і спорту / О.В. Віндюк. – Запоріжжя, 2003. – 120 с.
7. Круцевич Т.Ю. Перспективы совершенствования физического воспитания в системе образования школьников и учащейся молодежи / Т.Ю. Круцевич // Вуз. здоровье. Интеллект: биоинформационные оздоровительные технологии: материалы I Международной научно-практической конференции. – Волгоград, 2001. – С. 39-43.
8. Овчинникова Т.С. Организация здоровьесберегающей деятельности в дошкольных образовательных учреждениях / Т.С. Овчинникова. – СПб: Кара, 2006. – 176 с.
9. Пасічник В. Особливості фізичного виховання дітей дошкільного віку та учнів загальноосвітніх шкіл Польщі у 70-80-х рр. XX століття / В. Пасічник // Спортивний вісник Придніпров'я. – 2007. – №2-3. – С. 49-53.
10. Турчик І.Х. Фізичне виховання і спорт у шкільній освіті Англії: Авт. дис. ... канд. наук з фіз. вих. і спорту / І.Х. Турчик. – Львів, 2005. – 21 с.

